

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan ob 10. uri dopoldne.

Uredništvo je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6/A, Učiteljska tiskarna.

Dopise frankirati in podpisati, sicer se jih ne priobči. Rokopise se ne vrača.

Oglasi: Prostor 1 mm x 55 mm po K 1.50. Uradni razglasi, poslano ter notice isti prostor K 2. Pri večjem naročilu popust.

NAPREJ

Glasilo Jugoslov. socialno-demokratske stranke.

Telefonska št. 312.

Naročnina: Po pošti ali z dostavljanjem na dom za celo leto K 288, za pol leta K 144, za četrto leto K 72, za mesec K 24. Za inozemstvo K 480.

Reklamacije za list so poštnine proste.

Upravništvo je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6/L, Učiteljska tiskarna.

Iz konstituante.

Beograd, 1. junija. Popoldne se je seja ustavotvorne skupščine nadaljevala ob 16.30.

Prvi je govoril komunist Laza Stefanović, ki je kritikoval politiko vlade, katera se ozira samo na banke in kapitaliste v škodo delovnega ljudstva. Pravi, da je izrabljanje po bankah doseglo že skrajne meje. Nato je govoril o podpiranju kmetijskega prebivalstva ter je izjavil, da določbe v 3. oddelku ustave ne bodo izlečile potreb kmetov in delavcev. Kritikoval je nadalje državni proračun, češ da je 73 odstotkov določenih za vojno ministrstvo in samo 27 odstotkov za ostale državne potrebe, radi česar ni ničesar ostalo za izboljšanje kmetijskega položaja, o čemer se toliko govori. (Govori.)

Zatem je govoril minister za socialno politiko dr. Vekoslav Kukovec, ki se je bavil v svojem govoru z invalidskim vprašanjem, zaščito dece in delavskim vprašanjem. Glede invalidskega vprašanja je izjavil, da ne temelji samo na določevanju invalidskih pokojnin in podpor, temveč v prvi vrsti na zaščiti invalidov in dolžnosti države, zdraviti invalide. — O delavskem vprašanju sodi, da daje ustavnim načrt delavcem vse, kar se more dati v moderni državi. Z ozirom na govore o 10 urnem in 8urnem delavnem času, izjavlja, da je lanska stavka na železnicah dovela v nevarnost uredbo o tej zadevi. Glede na ugovore proti uredbi o 8urnem delavnem času točka 4, ki pravi, da ni izključeno, da se 8urni delavni čas, ki je normalen, more podaljšati, ako je to potrebno, ugotavlja, da je 70 odstotkov delavcev, ki so zaposleni v manjših obratih, zahtevalo, da se dovoli ta izjema, po kateri smejo obrtniki delati tudi 10 ur na dan. Vprašuje, kako se more reči, da ni to demokratično postopanje po parlamentarni načelili, ako se vlada na tak način odzove volji naroda in ustreže željam posameznih skupin delavstva.

Kriza v belgrajski vladi.

Beograd, 2. junija. Na današnji seji ministrskega sveta sta ministra dr. Spaho in dr. Karamehmedović naznanila svojim tovarišem, kakšno razpoloženje vlada v muslimanskem klubu. Muslimani so, kakor trdijo, rošeno nezadovoljni vsled neobjektivnosti bosanskih radikalcev. Vlada je izjavila, da bo zvesto izvrševala obveznosti sporazuma in da bo delala na to, da bo takih sporadnih ekscesov konec. Nato se je seja prekinila, ker se je vršila seja radikalnega kluba. Oba muslimanska ministra sta svojemu klubu poročala o izjavi vlade, nakaž se je v muslimanskem klubu razvila živahna debata, ki se je tikala spora z vlado.

VLADNI KLUBI REŠUJEJO...

Danes dopoldne so politični klubi imeli svoje seje. V demokratskem klubu se je z veliko večino sklenilo, da bo klub glasoval za tretji oddelek ustave. Samo nekateri člani kluba, ki zastopajo Vojsodino, se še niso odločili. Radikalni klub je razpravil o političnem položaju, ki je postal še bolj zamotan vsled nediscipliniranega zadržanja bosanskih radikalcev. Kluba nista ničesar sklenila, ali nadaljevala bosta svoje seje popoldne. V muslimanskem klubu se je sorazno sklenilo, da morata muslimanska ministra vztrajati pri ostanku, če bi vlada ne izpolnila obveznosti sporazuma. Popoldne bo klub izročil ministrskemu svetu zahteve, naj se sporazum natančno izvede. Po seji sta ministra dr. Spaho in dr. Karamehmedović posejela ministrijskega predsednika Pašiča, kateremu sta izročila pisemne zahteve kluba, ki so bile sklenjene na dopoldanski seji.

Zatem je govoril posl. dr. Svetomir Mijatović (demokrat) o zasebni lastnini, ki je podlaga družabnemu redu. Glede agrarnega vprašanja je izjavil, da ni samo gospodarsko, temveč tudi socialno in nacionalno. Nato je govoril o predušnih male posesti pred veliko. Vojvodinske posesti se ne obdelujejo racionalno in zato bi ne bilo nobene škode, ako se vlepese razdelje na male.

Nato je govoril posl. Mitačo Stojčić (zemljoradnik), ki je naglašal, da je srbski kmet pretrpel mnogo škode v pripravah za vojno, kakor tudi v vojni sami, ko je upal na boljše življenje. Spoznal pa je, da ni dobil ničesar od drugih gospodarskih strank in da nima od vseh drugih strank ničesar pričakovati. Svoj govor je končal s pozivom vladi, naj tretji oddelek vrne ustavnemu odseku, ki naj ga izpremeni na podlagi določb ustavnega načrta zemljoradniškega kluba.

Za njim je govoril Vladimir Mihić (komunist) o invalidskem vprašanju ter pobijal izvajanja ministra za socialno politiko, češ da je vlada izdala celo vrsto odredb v korist invalidom. Trdi, da so napačni principi, po katerih se rešuje invalidsko vprašanje, ker stoji vlada na stališču, da se naj daje invalidska podpora onim, ki so v boljšem položaju, namesto onim, ki so največ potrebni.

Končno je govoril zemljoradnik Mile Balaban, ki je kritikoval politiko radikalcev, katerim je očital, da delajo na eni strani v prilog muslimanom, na drugi strani pa jim nasprotujejo. Govoril je proti begom ter se bavil s posameznimi členi 3. oddelka, glede katerega je zahteval, naj se izpopolni po načrtu zemljoradniškega kluba.

Gospod minister Kukovec je iznašel 70 odstotkov delavcev v Jugoslaviji, ki zahtevajo 10urni delavnik. On že vidi, ko ima dobre oči, Mogoče pa smatra ruske parazite ali obrtnike izkoriščevalce za teh 70 odstotkov. Kdo ve?

NAMESTNIK DR. JANKOVIČA.

Zagreb, 2. junija. »Riječ« doznava iz Beograda, da je bila ostavka dr. Velizarja Jankovića vzeta na znanje in da bo po posebnem ministru vodil minister za javna dela Joca Jovanović.

Iz krize v krizo prihaja belgrajski klub. Tako da nihče ne ve, kdaj bo nastopila generalna kriza, ki je vsak hip prav lahko mogoča. V sistemu političnih kupčij, ki prevladuje namesto liberalnega poročanja v ustavnih vprašanjih, se nam zdi, da je pravi vzrok teh večnih zmed v večini, ki je tako negotova kakor aprilsko vreme.

Pred vojaško konvencijo z Romunijo.

Beograd, 2. junija. V političnih krogih se govori, da bo Jugoslavija v kratkem sklenila z Romunijo vojaško konvencijo, ki bo podobna oni, ki je sklenjena s Češkoslovaško. Pogajani z Romunijo se udeležijo tudi češkoslovaški zunanji minister dr. Beneš. S sklepanjem te vojaške konvencije je tudi prihod romunskega ministra za zunanje posle Take Jonesca.

Pariz, 1. junija. Kakor poroča »Journal des Debats«, pride romunski minister zunanji poslov Take Jonescu koncem tega tedna v Beograd, kjer se bo razgovarjal z jugoslovenskimi državniki.

Priključitveno glasovanje v Avstriji.

Dunaj, 1. junija. Kakor doznava »Politische Korrespondenz«, je posejil danes jugoslovanski odpravnik

Rasić zveznega kancelarja dr. Mayerja in mu podal v imenu svoje vlade izjavo, da se Jugoslavija povsem priključuje protestu zavezniškov glede priključitvenega vprašanja.

Dunaj, 1. junija. »Politische Korrespondenz« javlja: Nemški državni kancelar dr. Wirth se je potem avstrijskega poslanstva v Berlinu obrnil na avstrijsko zvezno vlado z najno zahtevo, naj z ozirom na sočasni mednarodni položaj Nemčije in na vprašanja, ki se še poravnajo, stori vse, kar ji je možno, da izostane nadaljnja glasovanja za priključenje k Nemčiji po posameznih deželah.

Delavska solidarnost.

Dočim se kapitalizem preklija, kje in kod naj teko državne meje, dočim angleški kapitalizem nemškemu narodu diktira globo, ki naj jo plača za vojno odškodnino, je pa v Nemčiji rudarska organizacija, ki šteje danes 467.000 članov, volirala za angleške štrajknjoke premogarje en milijon mark. Razentega bo še vsak organiziran rudar v Nemčiji prispeval 3 marke za podporo angleškim rudarjem, ki bjejo s kapitalisti največji boji, kar jih do sedaj zgodovina pozna.

To so zavedni delavci, to je delavska solidarnost!

Ljubljanski pekovski pomočniki protestirajo.

Demonstracijski shod pekovskih pomočnikov se je vršil večeraj popoldne v Ljubljani v gostilni Bole. Shod je bil skladen in znak protesta glede na spomenico, ki jo je vložila pekovska zadruga na celokupno deželno vlado, v kateri zahteva, da se uvede nočno delo ter da se naredba o prepovedi nočnega dela razveljavi. V spomenici zahtevalo tudi odpravo osemurnega delavnika. Na shodu je poročal s. Leskovec iz Celja. Isti je kot strokovnjak orisal žalostno zgodovino pekovskih pomočnikov ter poudarjal, da so najhujši socialni boji vodili že od nekdaj pekovski pomočniki. Živeli so brezpravni. Nekdanji početni zakon iz leta 1895 je bil brezpomemben, ker ga mojstri niso spoštovali. Govornik je v ostrih besedah bičal oblasti v bivši Avstriji, ravnotako je bičal nasprotnike zakonskih načrtov, ki sta jih stavila v dunajskem parlamentu s. Mischitsch in Silberer v varstvo pekovskega delavstva. Takrat so nasprotniki trdili, da je nemogoče odpraviti nočno delo. Pri tem boju proti temu socialnemu zakonu se je najbolj nesramno obnašal krščanski socialist dr. Junder.

Svetovna vojna nam je pokazala, da je kruh užiten, čeprav se podnevo peče ter končno nam je svetovna revolucija 1. 1918 prinesla dnevnno delo in osemurni delavnik. (Viharno odobravanje.) Naša naloga je, da se za ohranitev naredbe z vso solidarnostjo zavzamemo.

Nato prečita govornik vlogo pekovskih mojstrov, ki jo ostro obsaja.

S. Meznarič je obsocial reakcionarni akt mojstrske zadruge ter poročal, da so mojstri solidarni samo takrat, kadar hočejo kratiti pravice pomočnikom. Kritiziral je postopanje mlinskih podjetij in pivovarne v Laškem ter predlagal resolucijo, ki je bila z navdušenim protestom sprejeta. S. Bartulović je orisal splošni položaj proletarijata v Jugoslaviji. Zborovalci so vsem govornikom odobraval ter se zavezali, da v tem boju ne odnehajo.

Pred konstituiranjem občinskega sveta.

Maribor, 1. junija. Kot duše starih očajkov, ki so čakale pred poklom odrešenja, kakor nam pripovedujejo stare knjige, tako čaka naše pre-

bivalstvo — prej na volitve — sedaj pa na konstituiranje novoizvoljenega občinskega sveta. Več kot dve leti in pol smo čakali na volitve, a sedaj sabotirajo »državotvorne« konstituiranje občinske uprave. Ne mislite pa, da se med tem časom, ko nismo imeli od ljudstva izvoljene obč. uprave, ni nič delalo. O pač, delalo se je mnogo. Predvsem se je nastanilo cel tucat novih bank, tucat novih advokatov, kakih dvajset tucatov novih trgovcev in takih obrtnikov, ki sami ne proizvajajo, marveč le trgujejo. Trgovskih agentur tudi ni malo. Mnogo je teh ljudi, ki hočejo živeti od tujih žuljev. Tudi razne stanovanjske komisije so prav pridno trgovale.

Mestna občina je imela in še ima nekaj »gospodarski urad«, ki je tudi pridno trgoval. Od trgovanja tega gospodarskega urada sicer ljudstvo nima drugega kot okolo tri milijone kron primanjkljaja, ki ga bo moralo plačati. Vendar pa imajo — vsaj nekateri ljudje od tega korist in ti se imenujejo »državotvorni« elementi. Toda ta element noče nič slišati o tem, da je dogospodaril, da mu ljudstvo 26. aprila ni dalo zaupnice, marveč si je izbralo iz svoje srode ljudi, ki imajo več zmisla za ljudske potrebe in manj za bankokracijo.

Toda teh »baje« vlada ne bi mogla podtržiti in tisti »državotvorni« elementi, ki so se tri leta greli pri gospodarskem uradu, govore po kavarnah, da bi rajši imeli še dalje vladnega komisarja kakor socialista za župana. Ali v to kisle jabolko potreba kljub temu vzgrizniti!

Če so pa gospodje taki umetniki, da znajo iz manjšine napraviti večino, tedaj pa naj tudi iz deficita, ki so ga napravili pri mestni občini, napravijo problem! Menimo pa, da to ne gre.

Občinski svetnik.

Stanovanjska beda.

Eno najbolj perečih vprašanj po vojni je gotovo pomanjkanje stanovanj. Poleg hrane in obleke je stanovanje, brez katerega noben kulturen človek biti ne more. Toda vse, kar človek potrebuje za življenje, naj si bo to hrana, obleka ali stanovanje, vse, vse je »kšelit« vse je v rokah špekulacije. Čim večje je pomanjkanje neobhodnih potrebščin, tem boljše je konjunktura za profitežirane ter privilegovane eksploatacije ljudstva. Naši kapitalistični listi in lističi se tudi pečajo od časa do časa z vprašanjem pomanjkanja stanovanj. Demokratski »Tabor« kakor tudi njegova nemška sestrnica »Marburger Zeitung«, prinašata mnenja, nasvete ter priporočila, enkrat proti stanovanjski komisiji, češ da meče reveže na cesto, bogate bankirje, advokate ter verižnike, da nastanja. Tudi se dajejo nasveti, kako bi se naj prišlo do zidanja tako, da bi bil volk sit in ovca cela! Lek za to jim je le: Naj se dovoli tisočkratno dovišanje stanarin, da bodo hišni agrarci dobili »lušt« do zidanja.

V »Taboru« od 31. maja piše pod gorenim naslovom mariborski advokat dr. Pipuš ter pretaka krokodilove solje radi slabega gnotnega stanja »ubogih« hišnih posestnikov. Pravi, da se očita hišnim posestni-

kom, da so vojni dobičkarji! Pipuš trdi da je ravno nasprotno res. Najemniki so vojni dobičkarji, ki pijejo ter žrejo, da je groza, v tem ko ubogi hišni posestniki še sline nimajo. Da so tudi ubogi hišni posestniki, ne bomo tačili, ki nimajo razen hišice malo ali ničesar. Toda kdo bo g. dr. Pipušu verjel, da niso zg. hišni posestniki največji vojni dobičkarji? Tudi gospod doktor sam ni menda bogve kako navezan na dohodke svojih hiš! Ako se stanarine povtlačijo ali se ne pomaza s tem zopet Scherbaumu, Francu, Derovšku in mnogim drugim podobnim »revčema«? Njila hiše so že davno preplačane. Gospod dr. piše: »Ako bi vlada dovolila, da bi se smelo povtlačiti stanarino v skladu z drugimi potrebščinami, bi prišla vlada do ogromnih novih davkov. Iz teh bi lahko stavila nova poslova za stanovanja ali pa sicer podpirala svoje uradnike in upokojence ter druge res potrebne sloje prebivalstva s stanovanjskimi dokladami ter bi še ostal lep dobiček!! Ako ne bi bil nad tem člankom doktor, bi lahko rekli, da nima svoje možganske omarice v redu. Tako pa mora biti že prav. Hišni posestnik milijonar ni ima pravico vzeti uradniku kar 50 odstotkov zaslužka, delavcu, ki ima še v mnogih slučajih 30—50 K dnevno, pa kar vse, da bo vlada, ne hišni posestnik, imela »ozromne« dohodke, da bo lahko dajala miloščino in še ji lahko mnogo ostane. To je višek konfuznosti.

Mi imamo čisto drugačne načrte za rešitev stanovanjske krize. Smo prepričani, da naša buržoazija ne bo tega važnega vprašanja tako rešila, da bi bilo ljudstvu v prid.

Delavstvo in delo po svetu.

»Arbeiterwille« proučuje naslednje zanimive podatke: Pod pritiskom antantnih groženj je v Nemčiji opažati splošno utrčilo v poslovanju s številnimi delovnimi omejitvami. Število zaposlovanecv samy radi tega ni naraslo, ker vlada poljedelstvu in stavbinstvu veliko povpraševanje po delavnih močeh.

V tekstilni industriji na Francoskem delajo s skrajšanim delovnim časom, 16 do 30 ur na teden.

Na Španskem brezposelnost narašča. Podjetniki so se priklje izrabili za znižanje plač v rudarstvu, tovarnah in poljedelski industriji.

Nezaposelnost na Angleškem se vedno narašča.

V Severni Ameriki je število delavcev brez dela tako veliko kakor še nikdar prej. Delavske organizacije cenijo to število na 5 milijonov! Le v avtomobilski industriji je opažati preobrat na bolje. Ameriški izvoz je v zadnjih petih mesecih padel za 50%. — Mornarjem so znižali plače za 15%.

Na Japonskem je krog 260 ladij s približno 220.000 tonami neporabljenih. Splošno je rudarska stavka na Angleškem povzročila, da ves svetovni pomorski promet nekam šepa.

Pojdimo z razvojem in ne proti njemu!

Iz ciklusa govorov sodruga Et. Kristana v ustavnem odboru v Beogradu.*

(Konec.)

Kapitalizem je nastal in moral bo tudi poginiti. Pa da ni na svetu nobenega socialista in nobenega komunistu, kapitalizem mora propasti! (Medklic: Kaj bo pa potem prišlo?) — To je vprašanje posebei. — Kapitalizem mora propasti zaradi tega, ker mora nujno ustvariti tisti armada, ki se mora proti njemu boriti. To je euo. Je pa še nekaj drugega!

Kapitalistična evolucija pomeni čim dalje večjo koncentracijo kapitalizma, pomeni tudi čimdalje večjo koncentracijo oblasti in čimdalje manjše število rok. (Čuje se glas: To je teorija!) To ni teorija. To morete vendar opaziti, kako male tovarne izpodrivajo malo obrt, kako so male tovarne morale podleči velikim to-

varnam, kako je nato iz mnogih majhijh tovarn morala nastati korporacija in trust in vsi zakoni niso mogli tega zabraniti. (Čuje se: To je res!) Ta koncentracija — ako ne bi bilo protivnih strui, ki ta kapitalizem izzivaajo, — bi morala dovesti tako daleč, da bi bila skoncentrirana celokupna produkcija v tako maloštevilnih rokah, da bi se to enostavno ne moglo več vzdržati in da bi se voz končno moral prekinuti.

O tem torej ne more biti nikaškega spora. Vprašanje je pa v tem, kaj da more priti za kapitalizmom. Tudi tisti, gospoda, ki je proučeval ekonomski razvoj in prejšnje forme do kapitalizma, ter razvoj v kapitalizmu samem, tudi ta, ako hoče biti

objektivno, mora priznati, da je edina možnost, — ako se razvoji hotel ne zavede za nekaj časa na stranpot, — nekak socialna organizacija, ki bo mogla prevzeti kapitalistično gospodarstvo v svoje roke in ga adaptirati v korist vseh članov človeške družbe. (Glas: To je komunizem!) Da, gospodje, če že hočete, da govorimo o zadnjih ciljih, potem se o tem s komunisti pač ne bomo dosti prepirali. Toda gre tu za metode! Ker že govorimo o tem, bi želeli, da razumete tudi to, da delavski razred ne more zmagati, ako ne bo velik, ako ne bo imel večine, ter da bo imel to večino le takrat, ako bo sam v sebi znal biti tolerantan. Hočem reči: imeti moram nek cilj, ki ga je znanost konstatirala. (Glas: Komunizem!) Imenujte vi to komunizem, jaz ga imenujem kolektivizem, — o tem se ne bomo pričekali. Da bodo skupna ona načela, ki so v tesni vezi s tem ciljem, ali da ne bo anarhije, izključitev, blatenja itd. zaradi tega, ker ima nekdo o metodi svoje mnenje, dočim ima nekdo drugi drugačno: čim več nas bo, tem več bo glav, tem več bo misli. In tista armada, ki mora zrušiti kapitalistični sistem, se more sestaviti samo tedaj velika in močna, če se bo tolerirala, ako bo mogla vsaka glava misliti na svoj način o vseh onih stvareh, katerim ni treba, da so brezpogojno enotne. (Z. Milojković: Če ne gre za vstop v buržoazne vlade!) Jaz se ne potegujem za tem, da bi postal minister. (Z. Milojković: Toda vaši prijatelji.) Mislim, da to v gotovih slučajih tudi ni tako strahovit greh, iz katerega bi mogel nastati kak pekel. (Dr. L. Marković: Pa tudi vi, gospodje komunisti, bi radi postali ministri: to se razume, da ne z nami. Vi bi hoteli biti celo diktatorji! — Pavle Pavlovič: In kaj bi vas stalo, če bi mi bili diktatorji! — Dr. L. Marković: To je pa moja stvar!)

Nisem prišel sem, da se prepiram, posebno pa ne, da se prepiram z gospodi komunisti: kajti četudi inam precej različnih mnenj; vendar mislim, da pride čas, ko se bomo po raznih potih vendarle našli v skupnem cilju. Posebno, ker se moramo boriti proti reakciji, ki je nevarna vsakemu socialnemu napredku. Mislim, da ni na mestu, da se proži slika takih medsebojnih napadov v tem času. (Minister M. Trifković: Treba je biti tolerantni! — Dr. S. Marković: Mi nismo napadali socializmov. — Glas iz centra: Vi ste jih celo tolkli! — Dr. S. Marković: Sedaj imamo v vas skupnega neprijatelja.)

Rekel sem, gospoda, da tudi za Jugoslavijo, kakor za ves svet velja to, da se bo morala prej ali slej izveliči iz kapitalizma in priti na boljšo in višjo stopnjo socialnega življenja. In četudi danes nismo še tako daleč, da bi mogli napraviti odločen korak iz kapitalistične v soci-

ka posebna stvar in odgovornosti za ekscese navadno nima masa, temveč tisti, ki to maso ovirajo, da ne more ravnim potom tja, kamor iti mora!

Z vsem tem, gospoda, je računal naš načrt in zato smo predlagali koncept, kakršnega ne bi predlagali, če bi imeli tu svojo večino. Če bi bili že tako daleč, da bi mogli organizirati to državo po čistih socialističnih načelih. (Čuje se: Torej buržoazni načrt.) Načrt, gospoda, ki, ako je tu v resnici kaj dobre volje, omožga, da se iz te buržoazne družbe nologoma preide v socialistično. (Milačković: To bi bil interes buržoazije.) To bi bil interes buržoazije in mi jim to priliko nudimo; ako je nečesto spriceti, mi ne bomo krivi. Ne gre nam pri tem za našo popularnost.

Politične vesti.

+ Kaj hočejo radikali. Iz belgrajskih »Socialističnih radniških novin« ponatiskujemo naslednje vrstice, ki zelo dobro karakterizirajo politične cilje radikalcev. Evo jih: »Stara tradicija radikalne stranke je nedeljevlade z nikomar, ne s kakšno stranko, torej homogena vladavina. Ona ni nikdar hotela deliti vlade niti z militarističnimi krogi. Zato vlada med radikali veliko nezadovoljstvo s sedanjo heterogeno vlado, posebno radi koalicije z demokrati. To nezadovoljstvo je najprej prišlo do izraza v delni akciji Stojana Protiča, pozneje tudi v dobrem delu radikalnega kluba. Očividno je, da trpe radikali sedanjo koalicijo samo vsled potrebe, mireč se z njo začasno v praksi, toda v teoriji je nikakor ne odobravajo. Ravno tako je očividno, da bodo gledali, da to koalicijo, čim jim bo mogoče, razbijejo. Že se govori, da se radikalni klub, čim bo ustavno vprašanje rešeno, postavi na stališče Stojana Protiča. To najbolje pojasnjuje današnje zadržanje radikalcev. Znano je, da se je Protič odvojil od oficijelne politike radikalne stranke na ustavnem vprašanju. Kaj naj pomeni, da se radikalni klub po sprejetju ustave postavi na stališče Stojana Protiča? Znano je, da so pri Protičevi odločitvi v vsem pa tudi v ustavnem vprašanju igrali veliko ulogo odbojci do demokratov. To je razvidno iz vseh njegovih publikacij, katerih izdaja o ustavnem vprašanju več kot vse stranke, ki so za in proti niemu. Če se radikalni klub po rešitvi ustavnega vprašanja postavi na »stran Stojana Protiča«, potem to pomeni, da radikalni klub zruši koalicijo z demokrati. Za Stojanom Protičem« stoji v tem zmislu ne samo radikalni klub, nego tudi Nik. Pašić, ki že pripravljaja teren za »povečanje sedanje vladne večine«. Ni izključeno, da to »povečanje« sedanje vladne večine zavzame tak karakter, da zapuste demokrati s klerikalci in drugimi strankami »razširjeno« vlado. Ta vlada gotovo ne bi imela večine, toda morala bi iti na volitve, kar je mogoče tudi načrt radikalcev: da s strankami, ki so jim manj nevarne, izvrše volitve brez in proti demokratom. Za ta položaj je Stojan Protič kot naroden.«

+ Za jugoslovenskega poslanika v Parizu bo najbrže imenovan bivši poslanik v Sofiji in Petrogradu, dr. Miroslav Spaljaković. Ako ne bi hotel sprejeti tega mesta, potem pride v poštev g. Mate Bošković, ki je že opravil diplomatske funkcije. Kandidatura dr. Velizarja Jankovića ne pride v poštev.

+ Temu pravijo na Madžarskem amnestija! V ponedeljek so v Budimpešti zaključili proces proti članom treh bivših ogrskih sovjetskih direktorjev in so vse osebe (15) obsodili skupno na 58 let 8 mesecev težke ječe za — politične prestopke!

+ Anglija in razorožitev Bavarske. Da se razprše pomisleki, ki so se pojavili glede Bavarske, je angleška vlada svojega zastopnika v Münchnu pooblastila, naj bavarski vladji kategorično izjavi, da Bavarski glede razorožitve ne bo dovoljenih nobenih drugih ugodnosti, kakor ostali Nemčiji. Popolna izvedba pogojev ententeza ultimata je edina pot, s katero se Bavarska in vsa Nemčija izogne neprijetnostim.

+ Lloyd George preli. Listi poročajo, da je Lloyd George poslal lastnikom in stavkajočim rudarjem neke vrste ultimatum, ki kategorično zahteva, da se oboji med sabo sporazumejo, če ne, predložijo parlamentu zakon o prisilni ureditvi razmerja

med rudarji in delodajalci. V tem slučaju bi se najprej ustvaril začasni sporazum, ki bi trajal 2 meseca, in tekom katerega bi se rudarjem dajale plače v višini (bolje rečeno nižini), ki odgovarja (?) današnjim razmeram. Delodajalcem pa bi v tem času odvzeli dobiček (kar je seveda prazna marnja). Po začasni dobi bi sledil končni režim. — Ne delodajalci ne rudarji še niso odgovorili na Georgeov ultimatum. Delodajalci — ker pričakujejo uspeh od akcije, za katero se jim je radevoljno ponudil angleški premier.

+ Nesramnost, ki je že ob rojstvu zaznamovana z neuspehom. V Srednji Nemčiji so podjetniki odpustili vse stavbinske delavce, ker ti niso hoteli pristati na znižanje plače za 9 mark dnevno, na uvedbo 9urnega delovnika in nedeljskega dela. Posredovalni odbor in državno ministrstvo za dela je odobrilo stališče odpuščenih delavcev. — Nemčija stoji na početku hudih bojev med proletarijatom in kapitalizmom, ki kaže svoj prouklidni patriotski čut s temi, da hoče zvrniti vsa teška bremena, ki jih nalaga nemški državi antantni diktat, na hrbet delavskemu ljudstvu. Toda nemško delavstvo se ne bo dalo izrabljati: njegove organizacije so močne in sijajno urejene, da bi ne mogle krepko parirati kapitalističnih mahljajev.

+ Splošna stavka na Norveškem se nadaljuje. Izmed listov izhajata samo dva: »Socialdemokraten« in »Tidenstagen«. V Kristianiji je prišlo do nemirov, pri katerih so aretirali kakih 50 oseb.

+ V šleski poljski socialistični stranki delavski je nastal razkol. Na seli strankinega načelstva so z 8 proti 5 glasovom sklenili sprejeti načela III. internacionale. Stranka (v Šleziji se je ločila na levico in desnico; strankino glasilo je vzela v svoje roke levica in ga preimenovala iz Frystata v Mor. Ostravo. Glasilo te poljske socialistične stranke v Šleziji je »Robotnik Slouiski«.

+ Komunisti so hoteli onečasiti pepel Marxove hčerke. »Vorwärts« poroča: Pri preiskavi osrednje pisarne londonskih komunistov je zaplenila policija urno s pepelom Eleonore Marxove, tretje Marxove hčerke. Komunisti so nameravali urno odpustiti v Moskvo. Proti tej nesramnosti britanski komunistov protestira Marxov vnuk, Jean Longuet v ogorčenem članku v pariškem »Populaire«. Longuet končuje svoj članek z besedami: »Torej ni že dovolj, da so v Rusiji popačili tako doktrino kot tudi celotno življensko sliko ustanovitelj Internacionale, sedaj si pa hočejo še prilastiti pravico uporabiti ga za svoje malikovalske nazore, proti katerim se ves njegov nauk kar najodločneje bori.«

+ V Moskvi je menda nova vstaja. To je londonski »Times« že gorko narejeno dobil iz Helsingfors. Od tam pa tudi vedno poročajo, da v Moskvi le vstajajo, vstajajo... Ne razumemo, čemu potem buržujnska trojka tako veselo poskočne trobijo. Če bi iz »Helsingforsa« vsaj poročali, da padajo, padajo...

Dnevne vesti.

O volitvi ljubljanskega župana današnji »Narod« ni vedel nič novega povedati, menda zdaj samo še potrpežljivo čaka na uspehe, ki jih njegovim prinese usoda, če jih prinese, ko bo bila tista ura, Mariborski župan mu dela pa sive lase, četudi ga še ni in je v zelo neprijetno nesigurnem položaju, oziroma sklep v vodstvu NSS je tako nesiguren, da se bo za »Narod« izvolitev narodnega župana prav težko rešila in bo najbrže treba, da v slučaju neuspeha ostane še nadalje v veljavi vladni komisarjat, ki bi bil seveda popolnoma naroden, če ne pa vsaj po »Narodovem« narodnem okusu. To »pričajo« razne okolnosti — hm, da da »Narod« toliko na take okolnosti pričevalo, »Narod« je takrat celo prav glasno strojil kožo anti-internacionalnega bobna, pa mu vseno niso hoteli prav verjeti. Kaj, da je še vedno ne misli na miru pustiti tiste nesrečne kože? Lahko bi enkrat počila in potem ne vemo, če bi kaj lepega videli — v bobnu!

Zamenjava avstroogrskih novčanec. Finančna delegacija v Ljubljani objavlja uradno: Po rešenju ministrstva za finance J. br. 6616 z dne 31. maja 1921 se podaljša rok za zameno eno-, dve- in desetkronskih bankovcev avstro-ogrške banke do vstevšji 11. junija 1921. Od tega dne naprej se ti bankovci ne bodo več prejemali v za-

meno. Če komisije ne bodo mogle do tega dne izvršiti zamene, bodo izdale strankam za položene bankovce potrdila in jim izročile obračune naknadno. Občinstvo se opozarja na tozadevni razglas v Ur. listu.

Sprejemanje železnega drobiža. (Presbiri.) Da bi zadostil potrebam denarne cirkulacije, je finančni minister ukazal drž. blagajnicam, naj v bodoče sprejemajo tudi kovani železni drobiž, ki je ostal v prometu še iz časov bivše avstro-ogrške monarhije. Državne blagajnice bodo sprejemale ta drobiž po njegovi nominalni vrednosti, t. j. 20 vinarjev — 5 par.

Vratitev ruskih beguncev v domovino. Namestnik ljudskega komisarja za zunanje zadeve Korlov je nasloviti na vse vlade, v čijih območjih se še nahajajo ruski podaniki, ki se mislijo vrniti v Rusijo, noto, naj se dotičnim ruskim državljanom sporoči, da se smejo samo tedaj vrniti v Rusijo, če je predhodno država, v kateri se nahajajo začasno, zaprosila za to in če je ruska vlada prošnji ugodila. Sovjetska vlada je zato izdala to naredbo, ker z onimi, ki pridejo iz tujih držav v Rusijo nazaj, večših pridejo tudi protirevolucionarci v državo.

Sprejemni dnevi pri predsedništvu deželne vlade. Predsednik deželne vlade sprejema odslej stranke vsako sredo in soboto od 10. do 13. podpredsednik deželne vlade pa vsako sredo in petek istotako od 10. do 13.

Obrne šole. V ministrstvu za trgovino se vrše pripravljajna dela za osnovanje obrtnih šol za ženske v raznih mestih Banata, tako v Vrscu, Beli cerkvi, Veliki Kikindi in Velikem Bečkereku.

Darujte za dečji dan! S skromno prireditvijo nastopi Ljubljana ob priliki dečjega dneva v nedeljo 5. junija samo s cvetličnim dnevom in prodajo znakov in odkupnic. Zato pa pričakujemo, da bo občinstvo v polni meri pokazalo razumevanje za to prireditev in pokupilo vse cvetke in znake brez vsakega prigrvarjanja in brez velike reklame. Tako olajša tudi gospem in gospodičinam, ki bodo na poziv Kola jugoslovenskih sester požrtvovalno sodelovale pri prodaji, njihovo delo. Znaki in odkupnice so lepo izdelani in se bodo prodajali po pol dinarja, en dinar in dva dinarja in odkupnice po pet dinarjev. Naj ne bo v nedeljo nikogar, ki ne bi imel znaka »dečjega dneva«.

Napeljava vzpenjače. Gg. Kekic in Milinor, lastnika rudnika v Zrečah, sta od rova ob vznožju Brinjeve gore za prevajanje premoaga napeljala vzpenjačo do železnice. Novo napravo so 28. maja otvorili. Ta zračna železnica je znamenit prispevek k napredovanju občine Zreče.

V prid spomenikov Borštnika in Vevrovskega, ki se imata odkriti o priliki kongresa združenih jugosl. gled. igralcev v Ljubljani, priredi ljubljanski pododbor v nedeljo, 5. junija 1921 ob 11. uri promenade koncert v »Tivoliju«, popoldne pa ljudsko veselico v hotelu »Tivolij«. Vstop prost.

Kulturni vestnik.

Iz gledališke pisarne. V petek dne 3. t. m. nastopi prvič na našem odru v ulogi Cavaradosija (Tosca) novo angažirani tenorist gospod Marcel Sovilski, odlični pevec, ki je doslej deloval na raznih večjih poljskih in nemških odrih.

Gostovanje ge. Irme Polakove v hrv. opernem gledališču. V torek, dne 7. t. m. gostuje ga, Irma Polakova v kr. operi v »Mam'zelle Nitouché«. Predstava se vrši v prid ubogim članom »Podpornega društva jugoslov. akademikov v Ljubljani«.

Zrnje. 22. šte. vsebuje: Wilde-Bankovič: Sphinx; Nučič: Irma Polakova; A. Ivanović-Meeger: Sophus Michaelis; St. Druzović: Zgodovina muzikalnih instrumentov; dr. Lah: Vprašanje malih odrov; Razno; Repertoir.

Iz stranke.

Opozorjamo na diskusijski večer, ki se bo vršil danes ob 20. (8.) uri v mali dvorani Mestnega doma. Sodrugi, bodite čim številnejši.

Iz strok. organizacije.

Osrednje društvo živilskih delavcev priredi spritje v pivovarni Laški trg še vedno nesnažnih razmer za 5. t. m. dop. ob 9. uri strokovni shod v Loškem trgu. Poročata sodr. Leskošek in Meznarič. Sodrugi, vsi na shod, ker je zelo važen. Pokažimo proletarsko moč. — Centrala.

Osrednje društvo živilskih delavcev podružnica Celje ima svojo redno sejo dne 5. t. m. ob 9. uri dopoldne v gostilni »Ban Jelačič«, Prešernova ulica 6. Dolžnost odbornikov je, da se seje točno udeleže, drugače jih zadene kazni. Podblagajniki naj se tudi udeleže seje in naj podajo oobrazlož. — Sklicuje predsednik.

Osrednje društvo živilskih delavcev priredi dne 4. t. m. strokovni shod mlinarjev in pekovski pomočnikov v Celju v gostilni pri Zelenem travniku ob 6. uri popoldan. Poroča sodr. Meznarič o krizi mlinske industrije ter nje posledicah. Sodrugi, polnoštevilna udeležba je dolžnost. — Centrala.

Vestnik Svobode.

Podružnica splošne delavske zveze »Svoboda« v Zidanem mostu priredi v nedeljo dne 5. t. m. koncert in plesni venček v gostilni Fr. Juvančiča. Na koncertu sodeluje godba podružnice »Svoboda« iz Celja. Tamošnje delavstvo opozorjamo na to prireditev in naj se udeleži v čim večjem številu.

PRIDITE VSI!!

DELAVSKA IZOBRAŽEVALNA ZVEZA »SVOBODA« MOSTE PRI LJUBLJANI vabi na

veliko vrtno veselico,

ki se bo vršila v nedeljo, dne 5. junija 1921 v Litli in v vseh prostorih gostilne Oblak (Straus) s sledečim sporedom:

Tekma lepote, srečolov, šaljiva pošta, ameriška ženitev, ples in prosta zabava. — Pri prireditvi sodeluje tamburaški zbor z izbranim sporedom.

Začetek ob 16. uri (4. uri pop.). Vstopnina 10 K.—

Zatorej prijatelji, kdor hoče preživeti par veselih uric, naj pride v nedeljo v Litljo. — Čisti dobiček je namenjen v izobrazne namene. — Odbor.

Odhod vlaka iz Ljubljane ob 14.20, prihod v Litljo ob 15.30.

Odhod iz Litlje ob 1.20, prihod v Ljubljano ob 2.50.

„Pošlite naročnino!“

„Raznašalca“ zanesljivo za Ljubljano išče uprava „NAPREJ-A“.

CUNARD-LINE.

Veliki poštni parobrod „CALABRIA“ odplove iz Trsta v New-York.

Odhod iz Ljubljane dne 6., 7. in 8. junija. Potniki se imajo prijaviti v pisarno v Ljubljani, Kolodvorska ulica št. 26 najkasneje do 8. junija t. l.

Jadranska banka

sprejema vloge na hranilne knjižice, žiro in druge vloge pod najugodnejšimi pogoji.

Prevzema vse bančne posle pod najugodnejšimi pogoji.

Beograd, Celje, Dubrovnik, Kotor, Kranj, LJUBLJANA, Maribor, Metković, Opatija, Sarajevo, Split, Sibenik, Zadar, Zagreb, Trst, Wien.

Poslovne zveze z vsemi večjimi kraji v tuji in inozemstvu.